

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Rozdział I

Znaczenie problemów energetycznych dla bezpieczeństwa państw	21
---	-----------

1. Energia, gospodarka, bezpieczeństwo	21
1.1. Energia, jej źródła i ich znaczenie dla człowieka i gospodarki	21
1.2. Energia a bezpieczeństwo państw – aspekty strategiczne	29
2. Paradygmat bezpieczeństwa energetycznego	36
2.1. Wymiar ekonomiczny, geostrategiczny, ekologiczny i instytucjonalny bezpieczeństwa energetycznego – zagadnienia teoretyczne	36
2.2. Zagrożenia i wyzwania dla bezpieczeństwa energetycznego oraz możliwości skutecznego im przeciwdziałania	48

Rozdział II

Uwarunkowania historyczne, polityczne i ekonomiczne stosunków UE–Rosja w sferze energetycznej	62
--	-----------

1. Rosyjskie zasoby surowców energetycznych oraz zarys historyczny odkryć i eksploatacji złóż ropy i gazu na terytorium Rosji	62
2. Początki współpracy krajów Europy Zachodniej i Rosji/ZSRR w sferze surowców energetycznych	69
2.1. Rosja carska w XIX i XX wieku – wkraczanie zachodnioeuropejskich inwestorów w przemysł naftowy	69
2.2. Okres ZSRR – problemy, próby współpracy z Europą Zachodnią wspólne projekty i przedsięwzięcia	72
3. Uwarunkowania ekonomiczne i polityczne rozwoju stosunków UE–Rosja w sferze energetycznej po zimnej wojnie	78
3.1. Znaczenie czynnika ekonomicznego w rozwoju współpracy UE–Rosja. Kształtowanie się asymetrii w dwustronnych stosunkach handlowych	78
3.2. Kształtowanie i ewolucja polityki UE względem Rosji w latach 90.	86
3.3. Rosja w nowej rzeczywistości międzynarodowej – w poszukiwaniu tożsamości, miejsca i roli w świecie. Polityka względem UE w latach 90.	93
3.4. Uwarunkowania i periodyzacja stosunków energetycznych UE–Rosja w latach 2000.	104
4. Kontekst globalny stosunków UE–Rosja w sferze energetycznej	111

Rozdział III

Tworzenie ram instytucjonalnych współpracy UE i Rosji

w sferze bezpieczeństwa energetycznego	120
1. Znaczenie Traktatu Karty Energetycznej oraz Protokołu Tranzytowego w stosunkach energetycznych UE–Rosja	120
1.1. Traktat Karty Energetycznej jako instrument prawa międzynarodowego i fakt o znaczeniu politycznym – geneza powstania oraz charakterystyka dokumentu	120
1.2. Traktat Karty Energetycznej i Protokół Tranzytowy a interesy Rosji	130
2. Porozumienie o Partnerstwie i Współpracy oraz Wymiar Północny polityki Unii Europejskiej – jako preludeum do zinstytucjonalizowanego Dialogu Energetycznego	137
2.1. Regulacje Porozumienia o Partnerstwie i Współpracy w sferze energii	137
2.2. Energia w Wymiarze Północnym polityki UE – struktury współpracy Rosji i UE w regionie	140
3. Kształtowanie się i ewolucja zinstytucjonalizowanego Dialogu Energetycznego i partnerstwa energetycznego UE–Rosja	147
3.1. Geneza i obszary tematyczne Dialogu Energetycznego	147
3.2. Struktura instytucjonalna Dialogu Energetycznego	154
3.3. Cele i interesy stron w Dialogu Energetycznym i problemy w stworzeniu partnerstwa energetycznego	159

Rozdział IV

Bezpieczeństwo energetyczne UE i Rosji. Kształtowanie strategii energetycznych i współzależności w sferze energetycznej .....

174	174
1. Bezpieczeństwo energetyczne Rosji	174
1.1. Znaczenie sektora paliwowo-energetycznego dla rozwoju rosyjskiej gospodarki. Bilans energetyczny Rosji	174
1.2. Charakterystyka głównych wyzwań sektora naftowego	181
1.3. Sytuacja w sektorze gazu ziemnego	189
1.4. Sektor energii elektrycznej – wyzwania dla bezpieczeństwa energetycznego kraju	196
2. Strategia bezpieczeństwa energetycznego Rosji – europejski kierunek w rosyjskiej polityce eksportu surowców energetycznych	201
2.1. Kształtowanie strategii energetycznej Rosji. Konkurencyjne koncepcje rosyjskiej polityki energetycznej	201
2.2. Zapewnianie bezpieczeństwa energetycznego – wymiar wewnętrzny polityki energetycznej	212
2.3. Zewnętrzny wymiar polityki energetycznej Rosji i jej dyplomacja energetyczna	217
2.4. Znaczenie UE dla Rosji i jej miejsce w rosyjskiej polityce eksportu surowców energetycznych	227

3. Ewolucja polityki energetycznej UE w kontekście bezpieczeństwa energetycznego	232
3.1. Identyfikowanie i realizacja integracyjnych i pozaintegracyjnych celów polityki energetycznej	232
3.2. Bezpieczeństwo dostaw w polityce energetycznej UE. W kierunku wspólnej polityki energetycznej?	240
3.3. Zewnętrzny wymiar bezpieczeństwa energetycznego UE – instrumenty wspólnotowej polityki energetycznej	249
4. Zależność UE od importu surowców energetycznych – pozycja Rosji na unijnym rynku energetycznym	260
4.1. Sytuacja energetyczna UE – zależność od importu surowców energetycznych	260
4.2. Pozycja Rosji wśród dostawców surowców energetycznych do UE	266
5. Analiza współzależności UE–Rosja w sferze bezpieczeństwa energetycznego	274
5.1. Zależność importowa vs. zależność eksportowa	274
5.2. Współzależność w ujęciu paradygmatów liberalnego i geopolitycznego ...	281

Rozdział V

Bilateralne stosunki krajów UE z Rosją – realizacja strategicznych interesów w sferze bezpieczeństwa energetycznego i ich wpływ na współpracę UE–Rosja ....

1. Rosyjska dyplomacja energetyczna w krajach UE – taktyka „dziel i rządź”?	290
1.1. Cele i środki dyplomacji energetycznej Rosji w państwach UE	290
1.2. Warunki i zasady handlu gazem między Rosją i UE – Gazprom jako główny instrument dyplomacji energetycznej Rosji w krajach UE ...	306
1.3. Taktyka „dziel i rządź” casus Nord Stream i South Stream	312
1.4. Działalność rosyjskich koncernów naftowych w krajach UE	320
2. Klimat inwestycyjny w Rosji i działalność koncernów z krajów UE w rosyjskim sektorze naftowym i gazowym	325
2.1. Bariery napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do rosyjskiego sektora naftowego i gazowego	325
2.2. Porozumienia o podziale produkcji (PSA) w Rosji	330
2.3. Zaangażowanie inwestycyjne zachodnioeuropejskich koncernów w rosyjskim sektorze paliwowo-energetycznym poza systemem PSA	334
3. Strategiczne interesy krajów członkowskich UE w kontekście bilateralnych powiązań z Rosją i ich wpływ na bezpieczeństwo energetyczne i politykę energetyczną UE	343
3.1. Interesy „starej” i „nowej” UE – wpływ „nowych” członków na politykę energetyczną UE	343
3.2. Bilateralizm vs. multilateralizm w kształtowaniu polityki względem Rosji. Casus strategicznego partnerstwa Rosja–Niemcy	349

Rozdział VI

Geopolityka i ekonomia surowców energetycznych w XXI wieku

w ujęciu globalnym i regionalnym – wpływ na bezpieczeństwo energetyczne i rozwój stosunków UE–Rosja .....

361

1. Międzynarodowa rywalizacja o środkowoazjatyckie i rosyjskie surowce energetyczne	361
1.1. Interesy strategiczne UE i Rosji w regionie Morza Kaspijskiego	361
1.2. Polityka USA i Chin w regionie Morza Kaspijskiego oraz ich stosunki z Rosją a stosunki energetyczne UE–Rosja	373
1.3. Wpływ wojny Rosja–Gruzja na rywalizację o kaspijskie surowce energetyczne	385
1.4. Geopolityka rurociągów – główne strategiczne projekty infrastrukturalne z Azji Centralnej i Rosji	391
2. Wpływ trendów i zmian strukturalnych na międzynarodowym rynku surowców energetycznych na rozwój stosunków UE–Rosja i bezpieczeństwo energetyczne	395
2.1. Trendy popytowo-podażowe – kształtowanie się nowego układu stosunków między producentami i konsumentami surowców energetycznych	395
2.2. Gaz surowcem XXI wieku – rola Rosji i idea gazowego OPEC	404
Zakończenie	408
Spis tabel	420
Spis wykresów	421
Spis schematów	421
Bibliografia	422